

СЛАВЕТНІ УКРАЇНСЬКІ ГОНЧАРСЬКІ РОДИ З ПОСТАВМУКІВ

Фундаментом народного мистецтва постають тисячолітні родові традиції (в тім ряду і ремісницькі — як передумова появи речей мистецьких), генетична спадкоємність образотворчого мислення народних мистців. Мистецькі ідеї й ідеали народу народжуються і трансформуються у творчій діяльності родів народних мистців. Відтак роди є носіями етномистецьких традицій, поглядів, знань, досвіду, думок, ідеалів тощо і, по суті, носіями уявлюваності, мислення, світовідображення й творчого енергетизму етносу.

З погляду на таку величезну вагу і значення родів для народного мистецтва ще актуальнішим стає вивчення осередків народного мистецтва як сукупності родових традицій народних мистців. У сформованих осередках ця сукупність цілісна, а в несформованих — механічна або напівмеханічна.

Для повнішого вивчення родів і родових традицій осередків українського гончарства, писанкарства, ткацтва, різьбярства, вишивки, малюнка не зайве, звісно, бодай побіжно окреслити і славетні гончарські роди такого значущого осередку, як Поставмуки на історичній Полянщині (нині це поселення має статус села Чорнухинського району Полтавської області).

Література про поставмуцький гончарський центр украї обмежена. Найширший з наявних огляд тутешнього гончарського промислу подано етнографом Л. Лисенком¹. Надзвичайно цінну інформацію містять звіти Лохвицького Товариства сільських господарів². Згадки про поставмуцьких гончарів є також у праці археолога й етнографа Івана Зарецького³. Незначні відомості про поставмуцьке гончарство трапляються і в інших джерелах⁴. На жаль, досі не опубліковано жодного монографіч-

¹ Лысенко С. И. Очерки домашних промыслов и ремесел Полтавской губернии: Промыслы Лохвицкого уезда.— Полтава, 1904.— Вып. 3.— С. 48, 50—77.

² Отчет Лохвицкого Общества сельских хозяев за 1876/7 и 1897/8 гг. (с 1 сент. 1896 года по 1 сент. 1898 года).— Лохвица, 1898.— С. 87; Отчет Лохвицкого Общества сельских хозяев за 1903 год.— Лохвица, 1904.— С. 86; Лохвицкое Общество сельских хозяев. Отчет о деятельности Общества за 1912 год (год 26-й).— Лохвица, 1913.— С. 101—105.

³ Зарецкий И. А. Гончарный промысел в Полтавской губернии. Издание Полтавского Губернского Земства.— Полтава, 1894.— С. 27, 99, 117—118.

⁴ Доклады Лохвицкой уездной земской управы к XXXIII очередному [ездному] [земскому] собранию 1897 года.— Лохвица, 1896.— С. 154; Кустари и ремесленники Полтавской

ного дослідження про поставмуцький гончарський центр. Під час написання цієї статті використовувалися матеріали експедиції мистецтвознавця Юрія Лащука (1957), власні польові записи (1992) і передусім велими інформативні відомості польових досліджень мистецтвознавця Віталія Ханка (1992).

Значення і вага осередку народного мистецтва впливають, звісно, не стільки з кількості майстрів (і тим паче не з технологічних показників і навіть не з ареалу розповсюдження виробів), скільки з народності створюваних у ньому мистецьких речей. Саме таким осередком питома народна гончарювання репрезентують себе Поставмуки. Віддаленість від залізниці, міст і значних сухопутних шляхів сполучення забезпечили брак помітних інвазійних впливів навіть і напристанку існування осередку. Хоч ця ж віддаленість від адміністративних центрів пізніше обернулася для Поставмуків тимчасовим забуттям (аж до сьогодні) славетного осередку.

Поставмуки можна було б назвати „столицею“ мисошництва на просторах Лівобережжя Дніпра від Північної Чернігівщини і до Чорноморського узбережжя, але позаяк у народному мистецтві й приблизно не спостерігається фантомів „столичності“ і провінційності (сиріч „столиць“ українського вишивання, гончарювання, різьблення об'єктивно не існує), то назвемо Поставмуки тим, чим вони були насправді, — найвизначнішим мисошним центром Лівобережжя Дніпра. Відтак Поставмуки за своїм значенням для українського мистецтва стають в одноряд з такими гончарськими центрами, як Дибинці (Наддніпрянина), Комишня (історична Полянщина), Міські Млини (історична Полянщина), Ічня (історична Сіверщина), Валки (Слобожанщина), Йовсуг (Донбас), Бубнівка (Поділля), Адамівка (Поділля), Косів (Гуцульщина), Вільхівка (Закарпаття). У цей же ряд можна, мабуть, все-таки поставити й Опішню (історична Полянщина), якщо не брати до уваги помітні, на жаль, інвазійні впливи в тамтешньому гончарюванні.

Про поставмуцьке гончарство знаходимо цінне документальне свідчення кінця XIX ст.: „Збут поки що настільки забезпечений, що навіть такі гончарські центри, як Опішня Зіньк[івського] пов[іту] і м. Ічня Черніг[івської] губ[ернії] не можуть обійтися без поставмуцьких мисок, котрі щорічно розходяться десятками тисяч в губерніях: Чернігівській (Ічня), Харківській (Лебедин, Охтирка, Ізюм), де вони ще конкурують з Кузнєцовськими фабричними виробами, в Херсонській губ[ернії] (Знамянка, Миколаїв), Таврійській губ[ернії] (Каховка), Курській губ[ернії] і т. д., всього в кількості 195 тисяч щорічно“⁵. До цієї інформації треба додати ще й факт розташування Поставмуків у низовинній місцевос-

губернії. По сведениям, собранным в 1898 и 1900 гг.— Полтава, 1901.— С. 52—53, 89—90; Статистический ежегодник Полтавского Губернского Земства. Год пятый.— Полтава, 1901.— С. 60—61; Лохвицкое уездное земство. Доклады управы и журналы собрания XXXVI очередного созыва 1900 года.— Лохвица, 1901.— С. 165; Указатель Всероссийской кустарно-промышленной выставки 1902 г.— Санкт-Петербург, 1902.— С. 275; Россия: Полное географическое описание нашего отечества.— Санкт-Петербург, 1903.— Т. 7: Малороссия.— С. 182; Список населенных мест Полтавской губернии.— Полтава, 1913.— С. 12; Несторенко П. Кустарна промисловість Лохвицького повіту // Хозяйство Полтавщины.— 1922.— № 4—5.— С. 47—51.

⁵ Отчет Лохвицкого Общества сельских хозяев за 1896/7 и 1897/8 гг. ...— С. 87.

ті, з дорогами, які раз у раз ставали непролазними, і віддаленість поселення від зручніших для транспортних потреб шляхів сполучення. Пишучи про постійних закупників поставмуцьких мисок — ічнянських гориховозів, С. Лисенко зазначає: „В Ічні є й свої гончарі, але тутешнім мискам вони надають перевагу і за якістю глини, і по поливі; вочевидь, і візерунки справляють певне враження [...] Гончарі стверджують, що труднощі у збуті вони ще не мали: скільки не зробили, усе заберуть“⁶.

Гончарський промисел у Поставамках, очевидно, існував і до ліквідації кріпацтва, але з 1860-х рр. він поступово стає провідним промислом у поселенні, охоплюючи з початку ХХ ст. більшу частину господарств⁷. З часу відміни кріпацтва окреслюються і розгалужені гончарські роди. Розквіт гончарювання тривав до початку колгоспизації. Під час загальної ліквідації в УРСР осередків українського народного мистецтва поставмуцький гончарський центр припинив своє існування, як і значна кількість інших великих гончарських центрів історичної Полянщини наприкінці 1960-х — у 1970-х рр. (остаточно — на початку 1980-х рр.). Тепер тут живе ще декілька колишніх гончарів похилого віку, котрі не цілком втратили надію передати своє ремесло, традиції і вміння молодим.

Серед значних гончарських родів у Поставамках назвемо вісім: Карпенки, Курили, Можчілі, П'ятецькі, Німці, Матвієнки, Демченки, Ступки. У 1880-х рр. найкращими майстрами були Андрій Ступка, Йосип Карпенко і Василь П'ятецький⁸. На початку ХХ ст. найліпшими майстрами з виготовлення мисок були Іван Демченко та Дмитро Можчіль, найкращі візерунки творили Никіт Воевода, Семен Матвієнко, Мефодій Можчіль і Дмитро Карпенко; на сільськогосподарських виставках у Кременчуці 1896 р. нагороджено Степана Сахна, а в Ромнах 1899 р. — Захара Можчіля⁹. Як про видатного гончаря відгукувалися односельці про Петра Курила під час експедиції Юрія Лащука. У 1992 р. зафіксовано відгуки про Дмитра Можчіля, Хведора Гончаренка і Хведора Курила як найкращих гончарів. Зробити якийсь узагальнюючий висновок з цього приводу поки що не можна, оскільки відсутня недостатність фактажу (про переважну більшість названих тут і далі мистців можна сказати, що нам відомі тільки їхні імена, у крайньому разі — стислі біографічні дані, творів же їхніх не лише немає в музейних зібраннях, їх майже не вдається виявити і в приватних збірках).

Окрім мисок, у Поставамках виготовляли й інший посуд: горщики, макітри, глечики, тикви (з вузькою і широкою шийками), кухлики, „кохвейники“ тощо. Однак тутешня глина через свою невогнетривість малопридатна для виготовлення посуду, що використовується біля вогню. Тому, як свідчить С. Лисенко, „не тільки інші мешканці, але й самі гончарі змушені були купувати для свого хатнього вжитку посуд [немисошний.— О. Х.] почасти у литвинців — з Ічні, Понорниці й

⁶ Лысенко С. И. Очерки домашних промыслов...— С. 68—69.

⁷ Отчет Лохвицкого Общества сельских хозяев за 1896/7 и 1897/8 гг. ...— С. 87; Список населенных мест Полтавской губернии. По сведениям, собранным в 1898 и 1900 гг.— Полтава, 1901.— С. 52—53, 89—90; Россия: Полное географическое описание...— Т. 7.— С. 182.

⁸ Зарецкий И. А. Гончарный промысел...— С. 117—118.

⁹ Лысенко С. И. Очерки домашних промыслов...— С. 62.

Верби (Черніг[івська] губ[ернія], а найбільше з Хомутця, Комишні й Попівки)¹⁰. Виготовляти „горшки“ (немисошиний посуд) поставмуцькі мисошники навчилися від комишнянських гончарів, котрі виробляли найміцніший на всю губернію посуд.

Попри те, що виробництво немисошних виробів Поставмукам загалом не властиве, однак частина гончарів займалася саме цим (виготовлення „горшків“ дуже поширилося тут після Другої світової війни). Щодо мисошників, то треба сказати, що декотрі з них були фактично малювальниками, себто лишень малювали вже виточені миски. Декотрі ж мисошники займалися винятково виточуванням мисок, доручаючи іншим (як звичайно, членам своєї родини — хлопцям-підліткам або ж дочкам) „малювку“. Основна ж маса мисошників і виточувала на крузі миски, і малювала їх, виготовляючи часом й інший посуд.

Рід Карпенків налічує 18 відомих нам гончарів. Найбільше відгалуження гончарів з цього роду започатковане Давидом Карпенком. Дані про його сина Йосипа знаходимо і в дослідженні І. Зарецького¹¹, і в праці С. Лисенка¹². Цей гончар у плані технології був неабияким новатором, зробив найкраще в селі горно; миски ж і полив'яний посуд його з визначеним авторством не збереглися (якби вдалося визначити авторство наявних у музейних і приватних збірках виробів, то праця над родовими мистецькими і ремісницькими традиціями гончарів Поставмуків значно просунулася б вперед). С. Лисенко писав про Йосипа Карпенка, що він „дуже грамотний і гарний майстер“¹³.

Сини Йосипа: Петро (1853/5 (?)—1943/5), Сергій (1866 (?)—1936), Микола (?—1914) і Дмитро (1877 (?)—1917). Петро Карпенко робив миски й часом „горшки“, мав синів Хведора (І. П. 1904—26. XII. 1970) та Івана (1913/4—10. III. 1944). Хведір гончарював до середини 1960-х рр. Як і брат Іван, робив миски й „горшки“. Серед дітей Сергія Карпенка гончарювали сини — Мусій (1881/5 (?)—1941/5), Лука (1905 р. н.), Андрій (?—1941/5) і Яків (1916/25—1941/5). Про Дмитра Карпенка С. Лисенко відгукується як про одного з найкращих малювальників мисок¹⁴.

Зафіксовано також ще три окремі „галузки“ гончарів з роду Карпенків: Давид зі сином Лукою (1889—1964) — Лука виготовляв миски та інший посуд; Олексій зі сином Харитоном (1891—1968) — Харитон робив миски, рідше „горшки“; мисошник Ларивон (?—1920-ті рр.) зі сином Павлом (14. I. 1900 — 11. VI. 1991) — Павло, будучи „добрим гончарем“, виробляв миски та інший посуд.

Рід Курилів, за нашими даними, дав українському мистецтву 25 гончарів. Найчисленніше відгалуження гончарів з роду Курилів започатковано Степаном Курилом. Разом з Давидом Карпенком, Іваном Можчілем і Михайлом Матвієнком Степан Курило є патріархом поставмуцького гончарювання. Син Степана Курила Петро мав синів-гончарів: Василя (1870—1934), Йосипа (1. XI. 1901—6. IX. 1984), котрий найліпше з трьох гончарював, і Якова (1869/72 (?)—1934/7). Мисошник

¹⁰ Лисенко С. И. Очерки домашних промыслов...— С. 74.

¹¹ Зарецкий И. А. Гончарный промысел...— С. 22, 118.

¹² Лисенко С. И. Очерки домашних промыслов...— С. 59—60, 69.

¹³ Там само.— С. 69.

¹⁴ Там само.— С. 62.

Василь Курило, який „з-за круга не вилазив“, мав синів Тимофій (1900—18.I. 1969) і мисошника Пилипа (1901/5—1941/5). Тимофій робив мальовані миски, а після війни — і „горшки“; його син Іван (нар. 8.IV. 1923) також гончарював (до 1966 р.), виготовляючи миски та інший посуд. У Йосипа Курила були сини Микола (27/8.VII. 1929—7.IX. 1988) і Василь. Яків Курило, котрий робив лише миски, мав сина Євдокима, який, гончарюючи з п'ятнадцятирічного віку, виробляв і миски, і „горшки“.

Децю менше відгалуження з роду Курилів бере початок од Давида Курила. Його сини: Карпо (1892 (?)—1947), Євмен (?—1918/20) і Пилип (1902—1987). Син мисошника Карпа Курила Петро (1924—19.I.1991) виготовляв немисошний посуд. Петро мав синів Євдокима та Івана. Євмен Курило робив великий посуд (макітри, горщики, тикви, миски). Пилип Курило займався промислом із 15—17 років до 1952/3 р. Коли став інвалідом у 1928/9 р., крутив круг однією ногою. До війни робив миски, після війни — ще й інший посуд.

Ще одна „галузка“ гончарів з роду Курилів започаткована мисошником Хведором Курилом. Займалися гончарством і сини Хведора: Ісаак (1870 (?)—1922) і Сидір (9.V. 1888—10.XI. 1980). Син мисошника Ісаака Курила Іван (XI. 1909—1944) виготовляв миски та інший посуд. Сидір Курило також виготовляв миски й інші види посуду. Виїмали дві поглиблені миски цього гончаря. Одна миска має прямі вікні, друга — розложисті. Візерунки космоцентричні, мальовані чорною і білою барвами (техніки різькування і „дряпання“): знак космічної Води, знаки Світла.

Серед представників роду Можчільів нами нараховано 17 гончарів. Патріархом поставмуцького гончарювання був Іван Можчіль. Як і він, мисошниками все життя були його сини Захар (1853 (?)—IX/XI. 1933) і Пилип (1882 (?)—1957). С. Лисенко згадує про Захара Можчіль¹⁵, котрий разом з учнем виготовляв 40 гончарських сотень мисок на рік (показник неабиякої майстерності). У Захара навчився мисошництву його син Семен (нар. 1.IX. 1907), котрий гончарював до 1960 р.

Ще одному відгалуженню гончарів з роду Можчільів дав початок Василь. Імовірно, це той самий мисошник Василь Можчіль, про якого кількаразово згадує С. Лисенко¹⁶. Сини Василя — Дмитро (1879—28.II. 1955) та Михайло (1880/1—17.III. 1957). Вірогідно, що сином Василя був і Мефодій Можчіль (1883—?), про якого С. Лисенко відгукувався як про найкращого малювальника мисок¹⁷. Дмитро гончарював усе життя, робив миски і великі макітри, глечики, горщики, тикви. Про нього є дані у С. Лисенка як про найкращого за швидкістю виточування мисок майстра¹⁸. Малювали миски Дмитра Можчілья його сини Хведір (1911—1941) і Микола, дочки Ольга і Степанида та онука Ольга. Михайло Можчіль виготовляв миски (стовбурнястої форми), глечики, великі макітри; переважно займався мисошництвом.

Маємо також скупи дані про інших гончарів з роду Можчільів. У списку учнів Поставмуцької гончарської майстерні за 1903 р. є Петро

¹⁵ Лисенко С. И. Очерки домашних промыслов...— С. 62—63, 66, 75.

¹⁶ Там само.— С. 66, 70—71, 75.

¹⁷ Там само.— С. 62.

¹⁸ Там само.— С. 62.

Можчіль¹⁹. Гончарями були Петро Можчіль (23.X. 1905—20.IX. 1978) та Іван Можчіль (9.VI. 1912—1992), який виготовляв великий посуд.

„Добрим гончарем“ був Василь Можчіль. Він прожив 56 років, роблячи лише „горщики“.

Рід П'ятецьких дав українському народному мистецтву сім гончарів. Про Василя П'ятецького даних дуже мало (збереглося тільки ім'я). Ймовірно, що це Василь П'ятецький (Костриченко), про якого писали І. Зарецький²⁰ і С. Лисенко²¹. Можливо також, що це той самий Василь Іванович П'ятецький, котрий помер 11 червня 1941 р. Син Василя Гаврило (помер напередодні Другої світової війни) мав синів Микиту (1906—15.II. 1987) і Карпа (?—1989). Гаврило П'ятецький і його сини виготовляли миски й інші вироби. Микита П'ятецький робив класичної для Поставамуків форми миски і глечики. Уціліла одна миска цього гончаря з питомо народним, світознавчим візерунком (техніка орнаментациї — різькування, барва ангобу — біла). Син Микити Дмитро виготовляв переважно миски (форма — „опічанка“), рідше глечики, горщики, макітри; гончарював до 1960-х рр.

Гончарями були зять Дмитра Можчіля Грицько П'ятецький (1905—1944) і його син Микола (нар. 17.II. 1927), котрі виготовляли весь асортимент мисошного і немисошного посуду.

Рід Німців, за наявними даними, налічує 22 гончарів.

Найчисленніше відгалуження гончарів з роду Німців започатковано Степаном Німцем (?—1934/5). Гончарювали сини Степана: Єлисей (1876—III. 1938) і мисошник Пантелеймон (?—1941/5). Єлисей Німець, котрий робив миски і „горщики“, мав синів: мисошника Гната (1908—1942) та Опанаса (нар. 12.V. 1926), який займався гончарством упродовж 1938—1970 рр., виготовляючи немисошний посуд. Гнат Німець передав гончарське ремесло синам Олексієві (нар. 12.IV. 1929) й Миколі (нар. 1.IV. 1939). Брати робили немисошні вироби; Олексій перестав гончарювати наприкінці 1970-х, а Микола — на початку 1980-х рр.

Микола Німець чи не найупертніше з-поміж гончарів у Поставамках тримався за прадідівське ремесло, упродовж десятиліть несучи естафету родових гончарських традицій. І вже на початку 1980-х рр., під нестерпним тиском ліквідаційної політики держави щодо осередків українського народного мистецтва, він таки мусив полишити гончарство.

Ще одне відгалуження гончарів з роду Німців починається від братів Антона (?—1922/3 (?)) і Потапа (?—1925 (?)/6); обидва мисошники. Син Антона Німця Давид (1894—1944) виготовляв як миски, так і інші вироби, а син Давида Михайло — лише немисошний посуд. Михайло (нар. 28.X. 1931) займався гончарством від 1947/8 р. до 1962 р. Потап Німець мав синів-гончарів Івана (?—1960 (?)) та Дмитра (30.V. 1891—1985). Якщо Іван робив „горщики“, то Дмитро — також миски. У Дмитра був син Василь (нар. 19.II. 1918), котрий допомагав батькові.

З роду Німців треба назвати і мисошника Михайла (1861—1931) із внуком Григорієм Дмитровичем (нар. 21.I. 1927). Григорій, гончарюючи

¹⁹ Отчет Лохвицкого Общества сельских хозяев за 1903 год.— С. 86.

²⁰ Зарецкий И. А. Гончарный промысел...— С. 118.

²¹ Лысенко С. И. Очерки домашних промыслов...— С. 63, 66, 75.

від 1950 до 1970-х рр., виготовляв переважно „горшки“ (позаяк у ті часи компоненти поливи для мисок було важко придбати).

З роду Німців вийшов і Оврам Кирилович Німець (1910—22/3.VI. 1941), який, як і його син Василь (нар. 18.VIII. 1934), робив немисошний посуд. Василь Німець прилучився до родової професії у 1949/50 р. й полишив її у 1968/9 р.

Виготовляв „горшки“ також Хведір Степанович Німець (нар. 3.III. 1925) — від 1951-го до середини 1970-х рр. Хведора навчив гончарювати тесть Олексій Матвієнко.

Серед гончарів з роду Німців потрібно згадати Сергія Німця, котрий був учнем Лохвицької гончарної майстерні у 1903 р.²² Про Тимофія Наумовича Німця писав С. Лисенко²³. Є дані й про Михайла Німця (1902—1984).

Ще один славетний гончарський рід з Поставмуків — рід Матвієнків, який, за нашими даними, налічував дев'ять гончарів. Патріархом тутешнього гончарювання постає Михайло Матвієнко. Михайло мав синів Микиту (1860—1921), Кирила (1865—1970) та Андрія (VIII. 1879—3.IX. 1951). Усі троє синів разом з батьком мисошникували. Зі синів Матвієнка гончарював Олексій (1899—24.IV. 1976); дочка малювала миски разом з батьком. Олексій малював переважно миски, рідше — виточував їх на крузі, а в останні роки робив „горшки“. За відгуками односельців, Олексій був „гончар добрий“ (у нього, як і в інших талановитих мисошників з Поставмуків, „узорів було стільки, що й не злічити“). Сини Андрія Матвієнка — Іван (5.IX. 1908—28.IX. 1986) і Павло (12.VII. 1911—20.III. 1968). Брати виготовляли переважно миски, рідше — інші вироби.

До роду Матвієнків належав і Семен Матвієнко (1883—?), про якого як про найкращого малювальника писав С. Лисенко²⁴.

Рід Демченків дав українському мистецтву п'ять гончарів. Найвідоміший з них Іван Демченко (1871—?), про якого розповідає С. Лисенко: „Нам вказали на Івана Демченка [...] молодого і сильного чоловіка, першого майстра зі швидкості роботи. За рік він випускає до 50 сотень мисок (в гончарській сотні 330—340 мисок; середній гончар за рік виготовляє 15 сотень, „добрий гончар“ — 20 сотень [мисок.— О. Х.], а добре посидівши, може за один день виточити повну сотню. Так працювати він може три дні підряд, а потому треба день відпочити і знову він готовий!“²⁵

Маємо інформацію і про Івана Демченка. Його син Євдоким (1874—1947), як і внук Михайло (нар. IX. 1912), мисошникував (Михайло єдиний з 12 дітей Євдокима став гончарем). За даними Ю. Лащука, у 1957 р. гончарював і Антон Єлисеєвич Демченко (1904 р. н.).

З роду Ступок нам відомі чотири гончарі. Найславетніший з-поміж них — це, безперечно, Андрій Ступка, про якого І. Зарецький відгукувався як про одного з трьох найталановитіших гончарів Поставмуків²⁶.

²² Отчет Лохвицького Общества сельских хозяев за 1903 год.— С. 86.

²³ Лысенко С. И. Очерки домашних промыслов...— С. 70—71.

²⁴ Там само.— С. 62.

²⁵ Там само.— С. 65.

²⁶ Зарецкий И. А. Гончарный промысел...— С. 117—118.

Його ж ім'я згадується і в праці С. Лисенка²⁷. У Поставамцюзькому краєзнавчому музеї охороняється ваза (датована 1899 р.) роботи Андрія Ступки. Є відомості про А. Т. Ступку, котрий помер 5 січня 1944 р.

Семена Ступку згадує також С. Лисенко²⁸. Григорій Ступка є серед учнів Поставамцюзької гончарської майстерні 1903 р.²⁹ Ймовірно, що це і є Григорій Лікадрович Ступка (?—30.IX. 1971). Андрій Ступка і Йосип Карпенко отримали срібні медалі на Всесвітній виставці 1900 р. у Парижі³⁰.

Торкаючись виявних прикмет поставамцюзьких гончарських виробів, треба наголосити, що питома народність тутешніх форм образів-речей (миска, глечик, горщик) і візерунків дає підставу говорити про потужне генетичне прородження давньоукраїнського образотворення в мистецькому мисленні гончарів Поставамуків.

Яскрава самобутність осередку виявляє себе у створенні гончарями величезного масиву нових образів, корені яких сягають глибинних шарів української уявлюваності. Значущість поставамцюзького гончарського центру полягає саме в тому, що цей масив нових образів є не що інше, як самобутний світ в українському образотворенні.

Отже, славетні українські гончарські роди з Поставамуків (представлені тут 107-ма відомими нам гончарями), творячи свої світи в українському мистецтві, сукупно витворили яскравий світ поставамцюзького гончарювання. Гончарські традиції осередку викристалізувалися зі спадкоємних традицій тутешніх родів.

Постале з незнищенних (передусім з генетичної й історичної пам'яті народу) традицій українських родів, українське народне мистецтво твориться і буде творитися у безлічі своїх образних виявів, у розмаїтті матеріалів, у багатстві втілень, у безкраї уречевлень. І народне мистецтво, як невід'ємна частина буття українських родів, виявляє себе водночас і невід'ємною частиною буття нашого народу в потисячолітньому плінні історії етносу.

Остан ХАНКО

²⁷ Лисенко С. И. Очерки домашних промыслов...— С. 62, 66, 75.

²⁸ Там само.— С. 63, 66, 75.

²⁹ Отчет Лохвицкого Общества сельских хозяев за 1903 год.— С. 86.

³⁰ Местная жизнь: Хроника // Полтавский Вестник.— 1903.— 2 нояб.— С. 3.